

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Želja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge tujavne države 6 K. Kdor hoče sam ponj, plaša na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopoklija do odpovedi. — Udje „Kakega“ „Slovenskega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5, — Rokopis se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije, za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeran popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Na sprotne reklamacije se poštnine prosti.

Današnja številka obsega 12 strani.

*** Srečno in blagoslovljeno novo leto 1913** želimo vsem našim naročnikom, dopisnikom, agitatorjem in prijateljem. Božji blagoslov naj vedno ostane pri Vašem in našem delu! Z Bogom za blagor ljudstva, za njega pravi narodni in krščanski napredek!

Uredništvo in upravništvo „Sl. Gospodarja.“

Položaj in trpljenje prekmurskih Slovencev.

Nek prijatelj „Slovenskega Gospodarja“ med prekmurskimi Slovenci nam je iz krogov naših bratov onstran Mure poslal 2 dopisa, v katerih nam opisuje žalostni položaj in mnogotero trpljenje naših prekmurskih bratov. Dopisa v naslednjem objavimo v celoti.

I.

Madžari na delu.

Dozdaj se Mažari niso dosti brigali za ogrske Slovence. Smatrali so jih že za pomagdarjane in v toliko potlačene, da se jim ni treba bati, da bi se ta narod kdaj več zavedel svoje narodnosti. Kako veliko je bilo to preziranje, nam kaže dejstvo, da mažarska javnost do najnovejših časov sploh ni znala, ali na Ogrskem bivaajo tudi Slovenci ali ne. Sedaj je pa postalo v tem pogledu drugače. Mažarov se je namreč v zadnjem času polotil velik strah in se bojijo za ogrske Slovence ter si ojačujejo med njimi svoje postojanke. To nam kažejo naslednji trije važni dogodki: prvič, da hočejo Mažari v kratkem času nastaniti v Belatinci okrajno glavarstvo; drugič, da hočejo v sredini Prekmurja, v trgu Sobota, otvoriti srednjo šolo, in tretjič, da hočejo izdajati naenkrat kar tri časopise v slovenskem jeziku. Pomudimo se malo pri teh treh nakanah.

Belatinci so ostali s svojo okolico najbolj slovenski del Prekmurja. Mažari so sicer poskusili s šolami, s knjigami in v zadnjem času tudi s časopisjem odtujiti ljudstvo, pa dozdaj so dosegli celo malo. Lahko se reče, da v Belatinci in okolici, katera pa šteje približno tretji del vsega prekmurskega prebivalstva, se dozdaj ni v narodnem oziru nič izgubljene. In ravno to jezi tamkajšnje Mažare in mažaro-

ne, da sedaj hočejo vsiliti okrajno glavarstvo v Belatince.

Druga nakana, ustanoviti srednjo šolo v Soboti, ni nova. Srednjo šolo prosijo soboški liberalci že več desetletij. Pa vlada jim je prej vselej odbila prošnjo, češ, da v Soboti ni treba srednje šole, ker jih je v bližini, namreč v bližnjih mažarskih mestih, več. Sedaj je pa ustanovitev samostana in šole v bližnjem štajerskem trgu Verzeju prinesla v tej zadevi velik preobrat. Ker se namreč Mažari bojijo, da bi prekmurski dečki zahajali v to šolo na Štajersko, je zdaj ba- je že zagotovljeno, da se srednja šola v Soboti s pričetkom prihodnjega šolskega leta otvori. Če bo pa imela ta šola obstanek, je veliko vprašanje, ker se nahaja v bližini res več srednjih šol in že te dobivajo premalo učencev. Pa tudi trg Sobota še ni toliko pomazaren, da bi se slovenski učenci tam mogli naučiti pravilno mažarski.

Tretja nakana je, izdajati časopis v prekmurskem narečju. To bo pač težko delo, zato si pa tudi duhovi niso edini. Soboški liberalci bi namreč radi izdajali svoje mažarsko glasilo v slovenskem jeziku; salaški mažaroni bi radi polnili svoje glasilo s slovenskim besedilom; pristaši ljudske stranke pa hočejo, da bi izdajala „Katoška zveza“ svoje mesečno glasilo v slovenskem jeziku. Kateri izmed teh treh časnikov bo prodril, in če bo sploh kateri prodril, je težko povedati. Največ upanja ima še glasilo „Katoška zveza“, ker to podpira tudi duhovščina. Ker je pa to samo mesečno glasilo društva in dnevnih ter političnih novic sploh ne prinaša, zato bo tudi za ta časopis težko pridobiti potrebno število naročnikov. Z druge strani bi bil pa tudi ta časopis za Slovence najnedolžnejši in na polju mažarske zveze ne bi prinašal dosti sadu.

Tem trem nakanam, s katerimi hočejo Mažari preprečiti narodno probuditev naših prekmurskih bratov, bodo sledile bržčas še druge, ker se v zadnjem času dosti piše po mažarskih časnikih o ogrskih Slovencih.

II.

Neznosne razmere.

Kakor je videti, hočejo Mažari zabraniti, da ogrski Slovenci ne bi hodili na Štajersko. Samo na ta način si lahko razlagamo naslednji dogodek, kateri se je zgodil zadnje dni.

kopali v svoje brloge, sta se tudi Šimen in Zefa podala k počitku. Šimen si je bil popolnoma srest da ne sme za noben denar pred polnočjo zaspati, sicer je njegova igra izgubljena. Predobro je poznal slabosti svojega umrllivega trupla, ki bi imele v tem slučaju zanj žalostne posledice; če enkrat zaspi, potem bi mu kdo brez najmanjše skrbi lahko koso klepal na njegov nosu, a on se ne bo prebudil. Zefa je že precej dolgo časa smrčala, kakor kak jazbec od Sv. treh kraljev; saj se je popolnoma lahko zanesla na svoj živi budilnik v zibelu.

Okoli 11. ure se je podal Šimen izvrševati svoj načrt, katerega je prej seveda prav temeljito preštudiral. Kakor smo že omenili, je bil njegov načrt vseskozi duhovit. Po vsej pravici je dejal sam pri sebi, da je njegova igra vendar še zelo kočljiva, četudi bedi do 12. ure; najbrže tudi brezuspešna, če ima njegova boljša polovica Zefa v tem opasnem času tudi svoje oči odprte. Zefi je namreč podaril Bog neizrečeno hiter jezik, na katerega je bila ona po vsej naravni in nadnaravni pravici tudi ponosna. Predno je mogel Šimen, ki se je odlikoval v občudovanja vredni polževi počasnosti, samo le enega edinega svetnika poklicati na pomoč, je Zefa že desetkrat rekla: „Prosi za nas!“ In če je Šimen s svojim okornim jezikom še le besedil: „Jaz voščim!“ spravil na dan, je Zefa že meter dolgo voščilo izorgljala; zato je pa Šimen izprevidel, da se mu bo treba pomakniti v kako skrivališče in od tam napasti brzojezično Zefo.

Ko se je Šimen dovolj prepričal, da spi Zefa trdno kot klada, zmuznil se je na tihem iz postelje, vzel svojo obleko ter se splazil neslišno v kuhinjo. Tu se je oblekel prinesel si iz šrambe za orodje malo lestvico ter jo postavil kolikor mogoče brez šuma pod dimnik v kuhinji. Kakega pol metra nad odprti- no so bili vžidani v dimniku trije železni drogov, na katere so vesili meso v dim. Semkaj gori se spravi naš iznajdljivi Šimen! vsede se na železne drogo-

Neki dijak v Dekležovju se je napotil v Križevce na Štajersko, kjer je imel nekaj opraviti. Ko je prišel že blizu Mure, ga primeta 2 orožnika in ga vprašata, kam da gre. Dijak jima je odgovoril, da gre v Križevce in jima tudi povedal, kakšen posel da ima tam. Orožnika mu tega nista verovala, temveč sta ga sumničila, da hoče odpotovati v Ameriko. Dijak je vzel nato iz žepa neko pismo, katero je dobil ravno isti dan od šolskega nadzornika in v katerem se mu naznanja, da naj pride dne 23. decembra k skušnji. S tem pismom se je hotel opravičiti, da ne namerava potovati v Ameriko. Pa to ni nič pomagalo. Orožnika sta mu zapretila s kopiti pušk in moral ju je hočeš-nočeš peljati na svoj dom. Tam sta najprej vprašala roditelje dijaka, kam da je bil njihov sin namenjen. Ti so jima odgovorili, da ima sin nek posel v Križevcih in je hotel iti tje. Orožnika tudi roditeljem nista hotela verovati in sta začela preiskovati dijakovo sobo, če bi mogoče kaj takega našla, kar bi bilo v zvezi s potovanjem v Ameriko. (Bržčas sta pa hotela vse kaj drugega najti.) Našla nista nič drugega, kot mnogo učnih knjig, po katerih bi se bila lahko pre-pričala, da imata res posla z dijakom in bi ga po-temtakem lahko pustila pri miru. Pa tega nista stori-la, nego sta peljala dijaka k županu. Tudi župan je izjavil, da ta dečko ni namenjen v Ameriko, ker je dijak in se ravno kar pripravlja za skušnjo. Človek bi mislil, da bodeta orožnika zdaj po županovi izjavi končala to stvar in bo dijak osvobojen nadaljnjih ne-prijetnosti. Pa temu ni tako. Orožnika sta napisala o celi zadevi protokol in ga poslala na sodišče obmejnih orožnikov v Čakovec. Sedaj bo pozvan ubogi dijak še pred to sodišče, in vse to zavoljo tega, ker je hotel iti na Štajersko, kjer je imel mali opravke.

Ta dogodek, ki pa ni edini, temveč jih je mno-go enakih, nam jasno kaže, za kaj se gre tukaj tem nadutim Mažarom. Radi bi namreč zabranili vsak stik med štajerskimi in prekmurskimi Slovenci, ker se bojijo, da bi ti zadnji postali tudi narodno zaved-ni.

Ubogi ogrski Slovenci! Sedaj lahko pričakajo, da če bi hotel kateri iti v Verzejo opravljati sveto iz-poved, kakor so bili dozdaj navajeni, da ga potem pri-mejo žandarji in ga gonijo od Poncija do Pilata pod pretvezo, da je hotel uiti v Ameriko, a koravno njemu to niti na misel ni prišlo. To so res take razmere, da jim v Aziji ni enakih.

LISTEK.

Kako sta si Šimen in Zefa voščila Novo leto.

„Šimen, kaj dobim, če ti jaz prva voščim novo leto?“ — vprašala je Zefa v jutro starega leta dne svojega moža.

„Ja, ne vem še“, je odvrnil Šimen previdno; „pa povej mi ti poprej, kaj boš ti meni dala, če jaz tebe prehitim?“

Zefa, ki je poznala Šimnovo trdno spanje in je bila vsled tega skoro za trdno prepričana, da stavo gotovo dobi, je hotela korajžjo in srčnost Šimnovo pod-kuriti in je v ta namen rekla kar naravnost:

„Cuj, možek, najlepšo, s srebrom okovano pipo ti kupim pri kramarju; po tej se ti že lahko sline ce-dijo.“

Šimen je bil radi tolike požrtvovalnosti svoje ljubeznjive, sladke ženske skoro do solz ginjen ter je brez vsakega dolgega premišljevanja zatrdil:

„No, moja sladka Zefa, če pa me ti prehitiš v voščilu, ti „špendiram“ novo kikirlo iz svilnatga bla-ga, po kateri tako poželjivo obračaš svoje oči.“

„Velja!“ pravi Zefa z žarečim pogledom.

„Velja!“ pritrди Šimen slovesno.

Nato sta se podala vsak na svoje delo. Kolikor-krat sta še čez dan srečala, vsikdar sta se drug dru-gemu nekako lokavo nasmehnila. Vsak izmed njiju si je namreč že osnoval svoj načrt, kako bi mogel drug drugega prekaniti. Zefa je sklenila, da bo veliko sten-sko uro potisnila za 10 minut nazaj, ko bo morala po-noč pomiriti malega Pepčka v zibelu, ki se redno ob 11. uri začne jokati in brecati. Šimen pa si je iztuhtal veliko zanimivejši načrt.

Ko so se po večerni molitvi hlapi in dek-le za-

potegne lestvico za seboj ter jo ostotako postavi na en drog, naredi se kolikor je bilo pač možno, udobno, ter sklene tako pričakovati novega jutra, ko bo prišla Zefa v kuhinjo pripravljati kavo, kjer jo bo mo-gel potem od zgoraj s svojim noveletnim voščilom pre-senetiti.

Ura je odbila enajst. Trenotek za tem je dal mali pepček v sobi glasno znamenje. Šimen je začul nek šum. Kmalu je bil otrok vtihtil; toča koraki v sobi so bili vedno bolj slišni. Čez malo časa je prišlapala Zefa vun v vežo ter je nekaj iskala; končno je prišla, držeč malo lučko v roki, v kuhinjo, ter je svetila v vsak kot.

„Kje za božji svet tiči ta Šimen, ta razlimani?“ hudovala se je glasno.

Šimen je komaj premagoval smeli. — Zefa je šla zopet v sobo, a kmalu se je zopet prikazala v kuhinji.

„Ne vem, ne vem, kako čudno spanje imam no-coj“, jo je slišal Šimen spodaj mrmrati. „Šimen goto-vo tiči v kakem kotu, in če ne bedim, potem je izgub-ljeno... Maram si narvezaš res skuhati za par požirkov kave, da ne zaspi.“

Šimen se je začel potiti, ko je zaslišal te ženi-ne besede; pa kmalu se je potolažil, češ, kot orjaški kadilec bo to malenkost dima vendar prenesel. Toda stvar se je zasukala drugače. Spočetka, ko je naredi-la Zefa ogenj, se je vrtel dim v tankih kolobarčkih skozi dimnik; kakih 10 minut pozneje pa se je priva-lila kar cela debela megla dima, hoteč Šimna zadu-šiti. Šimen se je potil v dimniku kakor krompir v lon-cu; z vso silo se je zadrževal, da ni kihnil. Slednjič pa tudi to ni šlo več. Kihnil je strašno: „Hče!“

„Jejmenne, vsi dobri duhoviti!“ je kričala Zefa spodaj pred ognjiščem. Toda zopet je še močnejše za-hreščalo: „Hče, hče, hče“, obenem pa je padla tudi lestvica z groznim ropotom iz dimnika.